

Vzdělávací instituce CURATIO® zpracovala projekt **Vzdělávací programy pro pracovníky sociální služby**, na jehož realizaci získala finanční podporu z Evropského sociálního fondu (ESF) a jeho Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) a státního rozpočtu České republiky.

Záměrem projektu bylo připravit **akreditované vzdělávací programy** pro pracovníky sociální služby v zařízeních poskytujících sociální službu, které budou zaměřeny na filozofii kvality péče a nové postupy v péči o seniory.

Projekt proběhl v kraji Vysočina od září 2006 do června 2008. Připravili jsme dva vzdělávací programy dalšího profesního vzdělávání, které splňují modulové uspořádání. Každý program tvoří čtyři kurzy a tyto kurzy byly pilotně ověřovány ve čtyřech zařízeních poskytujících sociální služby v kraji Vysočina. Kurzy mohou být realizovány samostatně, nezávisle na zbývajících kurzech programu.

První vzdělávací program „**Péče o seniory I**“ je zaměřen na dlouhodobou péči o seniory a obsahuje kurzy

- Plán péče o seniory s demencí,
- Plán péče o imobilní seniory,
- Lidská důstojnost ve stáří,
- Bolest jako ošetřovatelský problém.

Druhý vzdělávací program „**Péče o seniory II**“ je zaměřen na paliativní péči a na pochopení filosofie a významu kvality péče. Obsahuje kurzy

- Úloha kvality, standardy péče,
- Umírání a smrt v práci pracovníků sociální služby,
- Paliativní péče – návrat k lidskosti,
- Informační technologie v sociální péči.

Jeden z cílů projektu, **akreditace vzdělávací instituce**, byl již naplněn; MPSV udělilo vzdělávací instituci CURATIO® akreditaci číslo **2007/357-I**. Další z výstupů projektu, sborník učebních textů, právě držíte v ruce.

Další informace o ESF, projektech OP RLZ a projektu agentury CURATIO® získáte na

- www.curatio.cz
- www.esfcr.cz
- www.kr-vysocina.cz.

VYBRANÉ KAPITOLY Z PÉČE O SENIORY

Marie Hermanová
Jiří Prokop
Kamila Ondráčková

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDĚM A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČR

CURATIO®
AKREDITOVANÁ VZDĚLÁVACÍ INSTITUCE

CURATIO[®]

AKREDITOVANÁ VZDĚLÁVACÍ INSTITUTE

VYBRANÉ KAPITOLY Z PÉČE O SENIORY

PhDr. Marie Hermanová
Mgr. Jiří Prokop, Ph.D.
Kamila Ondráčková, DiS.

Publikace vznikla díky projektu
Vzdělávací programy pro pracovníky sociální služby
spolufinancovaným Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky.

Kraj Vysočina

The logo of the Vysočina Region features a stylized, grey, wave-like graphic above the text 'Kraj Vysočina' in a bold, sans-serif font.

Brno 2008

© PhDr. Marie Hermanová, 2008

ISBN 978-80-7013-478-8

OBSAH

Obsah	3
Předmluva	7
LIDSKÁ DŮSTOJNOST VE STÁŘÍ (<i>Mgr. Jiří Prokop, Ph.D.</i>)	9
1. Úvod	9
2. Důstojnost člověka	9
3. Formy lidské důstojnosti	10
4. Model důstojnosti	12
5. Tři charakteristiky člověka	12
6. Důstojnost v praxi	15
7. Důstojnost a demence	16
8. Důstojnost a umírání	17
9. Důstojnost a spiritualita	17
10. Závěrem výhled do budoucna	18
11. Literatura	19
BOLEST JAKO OŠETŘOVATELSKÝ PROBLÉM (<i>Kamila Ondráčková, DiS.</i>)	21
1. Úvod	21
2. Teorie bolesti	22
2.1 Definice bolesti	22
2.2 Dělení bolesti	22
2.3 Fyziologie a patofyziologie bolesti	23
2.3.1 Nociceptory	23
2.3.2 Vedení bolesti	23
2.3.3 Vědomé hodnocení bolesti	23
2.3.4 Opioidy a opioidní receptory	24
2.3.5 Vrátková teorie bolesti	24
3. Anamnéza bolesti	25
3.1 Odběr anamnézy bolesti	25
3.2 Monitorace bolesti	25
4. Faktory ovlivňující vnímání bolesti	26
5. Léčba bolesti	27
5.1 Farmakologická léčba	27
5.2 Radioterapie	28
5.3 Invazivní postupy	28
5.4 Psychoterapie	29
5.5 Alternativní metody	30
5.6 Rehabilitace a fyzikální léčba	31
6. Závěr	31
7. Doporučená literatura	31
PĚČE O IMOBILNÍ SENIORY (<i>PhDr. Marie Hermanová</i>)	33
1. Úvod	33
2. Pohybová aktivita	33
2.1 Význam pohybové aktivity u seniorů	33
2.2 Faktory ovlivňující pohybovou aktivitu u seniorů	33
2.3 Zdravotní postižení a pohybová aktivita u seniorů	34

3. Geriatrické pojetí nemocnosti ve vztahu k pohybové aktivitě	34
3.1 Stařecká křehkost	34
3.2 Geriatrické syndromy	35
3.2.1 Syndrom instability	35
3.2.2 Syndrom dekondice a hypomobility	35
3.2.3 Syndrom anorexie a malnutrice	35
3.2.4 Syndrom psychické alterace	35
3.2.5 Syndrom inkontinence	36
3.2.6 Syndrom smíšeného smyslového a komunikačního deficitu	36
3.2.7 Syndrom maladaptace a psychosomatické dekompenzace	36
3.2.8 Syndrom terminální geriatrické deteriorace	36
3.2.9 Syndrom mobility (imobilizační syndrom)	36
4. Funkční vyšetření seniora	38
4.1 Obsah funkčního vyšetření	38
4.2 Význam standardizovaného funkčního vyšetření seniora	42
4.2.1 Význam funkčního zhodnocení z pohledu týmové práce	42
4.2.2 Význam funkčního zhodnocení obecně	42
4.2.3 Význam funkčního zhodnocení pro klienta	42
5. Základní úkony rehabilitačního ošetřovatelství v péči o imobilní seniory	43
5.1 Úkony rehabilitačního ošetřovatelství	43
6. Závěr	44
7. Literatura	44

PALIATIVNÍ PÉČE – NÁVRAT K LIDSKOSTI (*Mgr. Jiří Prokop, Ph.D.*) **45**

1. Úvod	45
2. Filosofie paliativní medicíny	45
3. Schéma využití paliativní medicíny	46
4. Rozvoj ve Velké Británii	47
5. Založení prvního hospice nového typu	47
6. Současnost v ČR	48
7. Definice paliativní medicíny	48
8. Multidisciplinární tým	49
9. Bereavement	50
10. Etické dilema	50
11. Závěr	53
12. Literatura	53

UMÍRÁNÍ A SMRT V PRÁCI PRACOVNÍKŮ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB (*PhDr. Marie Hermanová*) **55**

1. Úvod	55
2. Vymezení pojmu umírání a smrti	55
2.1 Proces umírání	55
2.1.1 Fyzická stránka procesu umírání	56
2.1.2 Psychická stránka procesu umírání	56
2.1.3 Potřeby terminálně nemocných	57
2.1.3.1 Potřeby biologické	57
2.1.3.2 Potřeby psychologické	58
2.1.3.3 Potřeby sociální	58
2.1.3.4 Potřeby spirituální	58
2.2 Péče o umírající	58
2.2.1 Domácí model umírání	59
2.2.2 Institucionální model umírání	59
2.2.3 Péče o umírající	60

2.2.4	Komplexní odborná péče o umírající	61
2.2.5	Zásady přístupu k umírajícím	62
2.2.6	Standardy v péči o umírající	63
2.2.6.1	Standard péče o umírajícího a jeho rodinu	63
2.2.6.2	Standard péče o mrtvé tělo	65
2.2.7	Představa umírajícího klienta o laskavé péči	66
3.	Závěr	66
4.	Seznam literatury a pramenů	66

Předmluva

Akreditovaná vzdělávací instituce CURATIO® sdružuje lektory z významných institucí a zařízení sociální a zdravotní péče a jejím cílem je poskytovat pracovníkům v sociálních službách a v ošetrovatelské péči znalosti, dovednosti a předat zkušenosti, které jim pomohou být úspěšnějšími.

Vzdělávací instituce CURATIO® od roku 2004 nabízí a realizuje vzdělávání pracovníků v přímé obslužné péči a problematiku, se kterou se lektori nejčastěji na svých seminářích setkávají, jsme zpracovali v rámci projektu **Vzdělávací programy pro pracovníky sociální služby**. Projekt byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Cílem projektu bylo připravit pro pracovníky v sociálních službách odborné kurzy, které budou rozvíjet jejich základní znalosti, jak z oblasti vedení zařízení sociální služby, tak z oblasti přímé obslužné péče. Sborník textů **Vybrané kapitoly z péče o seniory** má pomoci účastníkům kurzů zopakovat nebo si případně doplnit problematiku probíranou na kurzech.

Sborník je určen odborné veřejnosti v sociálních službách, ale užitečné informace zde nalezne i občan zajímavící se o tuto problematiku. Menší část textů je věnována problematice řízení, tedy střednímu a vyššímu managementu zařízení sociální služby. Větší prostor je ponechán aktuální problematice péče o klienta sociálních služeb.

Děkuji všem našim lektorům a spolupracovníkům za spolupráci při realizaci projektu. Věřím, že se tato publikace stane inspirativním zdrojem informací a užitečnou, přínosnou a v neposlední řadě i příjemnou pomůckou pro každodenní práci v péči o seniory a chronicky nemocné. Jakékoliv připomínky a náměty jsou vítány a budou využity pro přípravu našich lektorů a pro aktualizaci vzdělávacích kurzů či pro přípravu nových kurzů. Se svými podněty se na nás můžete obracet na adrese www.curatio.cz.

Za grafické zpracování a tisk sborníku děkujeme Vydavatelství Národního centra ošetrovatelství a lékařských zdravotnických oborů v Brně.

Za tým autorů PhDr. Marie Hermanová

Název: VYBRANÉ KAPITOLY Z PÉČE O SENIORY

Autor: PhDr. Marie Hermanová
Mgr. Jiří Prokop, Ph.D.
Kamila Ondráčková, DiS.

Vydal a vytiskl: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů,
Vinařská 6, 603 00 Brno pro PhDr. Marii Hermanovou – CURATIO®,
akreditovanou vzdělávací instituci

Vydání: první

Počet stran: 68

Vyšlo: Brno 2008

Výrobní číslo: 48/2008

Tirážní znak: 57-861-08

Za obsah článků odpovídají jejich autoři.

Publikace neprošla jazykovou úpravou.

Tato publikace, ani žádná její část, nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem dalšího rozšiřování v jakékoliv formě a jakýmkoliv způsobem, ať již mechanickým nebo elektronickým, včetně pořizování fotokopíí, nahrávek informačních databází na magnetických nosičích, bez písemného souhlasu vlastníka autorských práv a vydavatelského oprávnění.

PUBLIKACE JE NEPRODEJNÁ. Podmínky distribuce naleznete na www.curatio.cz